

Medlemstidning för Svenska Logopedförbundet

LOGOPEDNYTT

Nummer 6 oktober 2005

Intressant höstläsning:
Aktuell forskning

Styrelsen presenterar sig!

Innehåll 6-05

- 4 NYTT FRÅN STYRELSEN
- 5 SAMMANSLAGNING AV FACKLIGA FUNKTIONER
Kontaktperson + lokalfacklig förtroendeman = sant!
- 6 STYRELSEN PRESENTERAR SIG!
Vilka är det som styr vårt fackförbund?
- 10 FORSKNING: CAT-S
Attityden tillkommunikation hos barn bedöms
- 12 FORSKNING: TVÅSPRÅKIGHET
Tidig parallell tal- och teckenspråsutveckling vid hörselskada
- 17 FORSKNING: STAMNING OG TEKNISKE HJELPEMIDLER
Norskt gästspel
- 20 STUDENTUELLT
Attitydundersökning bland logopeder och logopedstudenter
- ANSLAGSTAVLAN

Ordinarie styrelseledamöter

Ingrid Kongslöv
Ordförande
Mob: 0733-42 99 47
ingrid.kongslöv@dik.se

Per Östberg
Vice ordförande
per.ostberg@dik.se
Tel: 08 - 585 855 21

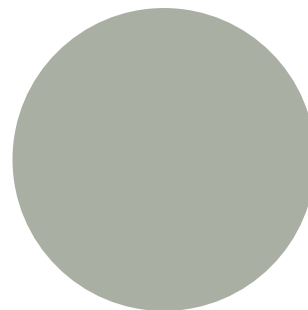
Inger Gillholm
Kursansvarig
inger.gillholm@dik.se
Tel 044-12 93 99

Ulrika Guldstrand
Sekreterare
ulrika.guldstrand@dik.se
Tel 046-25 13 43

Maria Törnhage
Kontaktpersonansvarig
maria.tornhage@dik.se
Tel: 08-655 58 14

Sanna Wennerfeldt
Kassör
susanna.wennerfeldt@dik.se
Tel 019-602 14 63

Justin Parry
Studentrepresentant
junpay02@student.umu.se

SLOF

Box 760, 131 24 Nacka
slof@dik.se
www.logopedforbundet.se

ANSVARIG UTGIVARE

Ingrid Kongslöv
Mobil: 0733-42 99 47
ingrid.kongslöv@dik.se

TRYCK

Trydells Tryckeri

ARTIKLAR SÄNDES

TILL REDAKTÖRERNA:

logopednytt@dik.se
Camilla Björnram
Tel.mobil 0739-82 89 87
Malin Sixt Börjesson
Tel.arb. 031-342 55 84
Sahlgrenska Universitetssjukhuset
Enheten för Neurologopedi
SU/Högsbo, Byggnad 1
400 43 Göteborg
Redaktionen förbehåller sig rätten att
språkligt ändra och förkorta bidrag.

ANNONSER SÄNDES TILL:

Caroline Kejnemar
DIK
Box 760, 131 24 Nacka
Tel: 08-466 24 11
Fax: 08-466 24 13
caroline.kejnemar@dik.se

UTGIVNINGSPLAN:

Nr	Manus/annons stopp	Läsaren tillhanda
6	9/9	ca 3/10
7	6/10	ca 1/11
8	10/11	ca 5/12

ANNONSPRISER (inkl. moms)

Annons storlek	Plats-/kurs och produkt- annons
1/1-sida	8 230:-
2/3 -sida	7 250:-
1/2-sida	5 680:-
1/3-sida	4 980:-
1/4-sida	4 030:-
1/8-sida	3 220:-

Tilllägg för begärd placering: 15%

Tilllägg för färg: 4000 kr

Omslagsbild Magnus Alkmar

Prenumerationspris: 530:-/år
Temanummer: 50:-

Ledaren

Vi har en mycket god uppslutning i vårt fackliga förbund, svenska logopedförbundet. Det finns flera goda orsaker till att vara medlem och att engagera sig i fackligt arbete på lokal eller nationell nivå. Den främsta nyttan för de flesta är förmodligen vetskapen om att det alltid finns kompetent stöd att tillgå i frågor som ligger nära den egna tryggheten i arbetslivet. Utöver detta finns en mängd andra nyttor som vi kanske inte alltid tänker på. Många tycker att det är viktigt att vi har en egen tidning. Andra har varit med på stämmor eller kurser som logopedförbundet anordnat till förmånliga priser genom åren. Marknadsföring och omvärldsbevakning är exempel på andra viktiga områden som bidrar till utvecklingen av logopedyrket. Vi måste synas och höras, bevaka vad som händer i Sverige och andra delar av världen. Varje enskild logoped eller arbetsplats kan inte bära det ansvaret.

Det finns många logopeder som arbetar ensamma på mindre orter. För dem kan logopedförbundet vara en kanal till kollegor samt även ett stöd i arbetet att vara ambassadör för sitt

yrke. Visst kan det vara skönt att kunna använda förbundets informationsbroschyrer och hänvisa till eller kontakta SLOFs styrelsemedlemmar i olika logopedfrågor. Hur gör man på andra håll i Sverige? Har andra gjort på liknande sätt? Vi logopeder borde hjälpas åt ännu mer. Vi sitter förmodligen och kämpar med liknande svårigheter och funderingar i det vardagliga arbetet. Jag anser att en av de främsta kärnpunkterna i det fackliga arbetet är att ena oss logopeder så att vi kan dra nytta och utvecklas av varandra.

På hemsidan finns mycket att läsa för den intresserade; yrkesspecifik information för oss logopeder och andra som är intresserade av oss. För medlemmar har vi även en fantastisk tillgång till information om löner, anställning och allt man kan vilja veta om sina rättigheter och skyldigheter som arbetstagare och arbetsgivare.

Det är som med det mesta i livet egentligen. Nyttan finns där men man måste söka för att finna.

Maria Törnhage

Nytt från styrelsen

- I LN nummer 4/05 informerades kort om den dag för kontaktpersoner som hölls i juni. Resultatet av diskussionerna under dagen mynnade ut i ett förslag till en omstötning av kontaktpersonsskapet inom Svenska Logopedförbundet. Från och med oktober fram till mars 2007 kommer en sammanslagning av kontaktpersonsfunktionen och de lokala fackliga uppdragen att provas. En utvärdering av sammanslagningen kommer att presenteras vid förbundsmötet i mars 2007. Detaljerad information om förändringarna kan du läsa i detta nummer av LN.
- Som nämndes i föregående nummer av LN kommer Svenska Logopedförbundet att erbjuda en kurs av facklig karaktär i höst. Då vi ofta får förfrågningar från medlemmar kopplade till rättigheter och skyldigheter kring vår legitimation kommer kursdagen att handla om juridik för logoped. Professionsjurist Dina Jacobsen håller i kursen som är kostnadsfri för medlemmar. Kursen äger rum den **2/11**. Information om kursen och hur du anmäler dig kan du hitta på www.logopedforbundet.se.
- Ett annat tillfälle att förkovra sig blir det den **1 – 2/12** då Svenska Logopedförbundet anordnar ett inspirationsseminarium kring Marte Meo. Seminariet är starkt rabatterat för medlemmar och även detta kan du hitta information om på www.logopedforbundet.se.
- Samarbetet med de övriga vårdförbunden inom SACO har varit intensivt i början av hösten. Dels har det hållits ett möte kring förslaget till en ny utformning av primärvården dels har det varit ett ordinarie SACOvård möte. Utöver diskussionerna kring primärvården står frågor om alternativ och komplementärmedicin samt utökad privat verksamhet för akademiska vårdyrken i fokus.
- Den 26/9 träffades representanter från samtliga utbildningsorter för att diskutera aktuella frågor kring logopedutbildningen. Även representanter från Svenska Logopedförbundets styrelse deltog i detta möte.
- Bok- och biblioteksmässan ägde rum den 29/9 – 2/10. Givetvis fanns DIK på plats liksom repre-

sentation från Svenska Logopedförbundet. Temat i montern var "Kultur är hälsa".

- Arbetet med professionsutveckling i VGregionen fortsätter. Den 30/9 träffades representanter för fack, arbetsgivare och utbildning och förde givande diskussioner.
- Styrelsen hade ett telefonmöte den 21/9. Nästa ordinarie styrelsemöte äger rum den 28/10.

Ingrid Kongslöv
Ordförande

Besök www.logopedforbundet.se

Har du en artikel i skrivbordslådan?

Ett forskningsprojekt, en recension, en magisteruppsats eller en bra logopedhistoria? Vill du berätta om en kurs eller konferens, eller är det något som upprört eller berört dig? Skicka din artikel som en bifogad fil till logopednytt@dik.se. Vi ser gärna att du bifogar bilder!

Ps: Om du har bilder, diagram och/eller tabeller ser vi gärna att du skickar dem som separata eps, tif eller jpg filer. Redaktionen förbehåller sig rätten att språkligt ändra eller förkorta bidrag.

Sammanlagning av funktionen kontaktperson och lokalfacklig förtroendemän

Kursdag för kontaktpersoner

Den 2/6 anordnades en kursdag för de logopederna inom Svenska Logopedförbundet (SLOF) som är kontaktpersoner. Tio av arton personer från hela landet hade möjlighet att delta denna dag. Dagen innehöll diskussioner i både mindre grupper och i hela gruppen om den lokalfackliga verksamheten i landet och om hur uppdraget som kontaktperson gestaltas. Hans Kyrö, en av DIKs ombudsmän, berättade om lagar och regler kring lokalfackligt förtroendeuppdrag och om lokalfackligt engagemang allmänt samt berörde även det nya löneavtalet.

Oklar roll som kontaktperson

Förändringar har skett under de senaste åren som gjort att rollen som kontaktperson blivit alltmer oklar och många upplever att de inte nyttjas vare sig av styrelsen eller av sina närmaste medarbetare. Det är tänkt att man som kontaktperson i huvudsak ska fungera som en länk mellan SLOFs styrelse och medlemmar runt om i landet. Tidigare har styrelsens kontaktpersons ansvariga ledamot skrivit och skickat ut omkring fyra nyhetsbrev årligen till alla kontaktpersoner. Denna information har sedan spridits vidare till medlemmar via kontaktpersonerna vid lokala möten eller brevledes. De förändringar som infördes under förra mandatperioden innebär att denna funktion för kontaktpersoner helt har försvunnit. Styrelsen informerar nu fortlöpande via en stående ruta, "nytt från styrelsen", i varje logopednytt om aktuella frågor och arbetsområden för styrelsen. Alla medlemmar får därmed tillgång till denna information samtidigt. På hemsidan finns nu mycket information om vad som är på gång även mellan utgivningarna av logopednytt. Ett chatforum har även kommit igång på hemsidan där man kan ha en direkt dialog med andra medlemmar eller med personer i styrelsen. All information från den kontaktpersons ansvariga skickas numera via mail till kontaktpersonerna som lätt kan vidarebefordras till andra medlemmar.

I de flesta av landets storstadsregioner har det länge saknats kontaktpersoner

eftersom det är mycket svårt att ha en direktkontakt med och representera den stora mängd medlemmar som finns i dessa regioner. Många medlemmar saknar därmed en närmare länk till styrelsen.

På kursdagen den 2/6 framkom även tydligt stora skillnader i hur det ser ut med det lokalfackliga arbetet på olika ställen i landet. Detta beror exempelvis på att det på vissa håll arbetar mycket få logopederna som följaktligen inte kan vara aktiva på alla plan. En del av kontaktpersonerna har även ett lokalfackligt förtroendeuppdrag, LFF. På andra håll har man delat upp dessa uppdrag så att det dels finns en kontaktperson och dels en eller flera lokalfackliga företrädare. Detta gör att det är svårt både för de som är aktiva och andra medlemmar att skilja rollerna/uppdragen åt och man får istället en allmänt luddig roll som "facklig person" i sitt län.

Skillnader mellan KP och LFF

Uppdragen skiljer sig åt genom att LFF har en direktkontakt med DIKs ombudsmän i samband med löneförhandlingar och andra rent fackliga frågor. Rent professionella frågor däremot som rör utveckling av logopedyrket förfogar SLOF och SLOFs styrelse för. I dessa frågor har istället kontaktpersonerna kontaktats och meningen har även varit att kontaktpersonerna kan informera styrelsen för att lyfta lokala diskussioner till ett nationellt plan. Lagar och regler skiljer även dessa uppdrag åt. I uppdraget som LFF har man rätt att vara ledig med lön från arbetsgivaren och man erbjuds kostnadsfri facklig utbildning samt direkt information via nyhetsbrev från DIK. Kontaktpersoner har inte laglig rätt att vara lediga för utbildning eller lokalfackligt arbete.

Styrelsens beslut om sammanslagning

Utifrån de givande och öppna diskussioner som hölls den 2/6 utkristalliserades olika vägar med fördelar och nackdelar för det fortsatta lokalfackliga arbetet. Styrelsen beslutade vid ett styrelsemöte senare i juni att utifrån ovan nämnda underlag prova en ny modell. Vi har beslutat att prova en samman-

slagning av funktionen kontaktperson och lokalfacklig företrädare under den period som återstår av denna mandatperiod. Mandatperioden sträcker sig fram till mars 2007. Vi inleder detta försök från och med oktober i år och kommer att utvärdera det vid provotidens slut i mars 2007.

Vår stora förhoppning med förändringen är att, genom att skapa tydligare roller om vilket uppdrag man har, öka det lokalfackliga engagemanget. Vidare tror vi att förändringen kommer att öppna upp för en ökad dialog mellan medlemmar, fackligt förtroendevalda, SLOFs styrelse, ombudsmän på DIKs kansli och DIK. Vår grundsyn är att det finns oerhört mycket vilja och kraft hos medlemmar ute i landet och att vi vill samla detta bättre för att vi på ett demokratiskt sätt ska utvecklas som yrkesgrupp.

Hur ska sammanslagningen gå till

Alla kontaktpersoner och lokalfackliga företrädare har kontaktats* av undertecknad ledamot i SLOFs styrelse med förfrågan om man vill fortsätta sitt fackliga engagemang i den nya formen. Fortsatt engagemang är helt frivilligt. Den nya rollen innebär i huvudsak att alla med detta fackliga uppdrag kommer att ha direktkontakt med dels en ansvarig ledamot i styrelsen och dels med en ombudsman i DIK. Styrelsens representant ansvarar för kontakt i frågor som rör yrkesprofessionell utveckling och DIKs ombudsman ansvarar för kontakt vid löneförhandlingar eller andra rent fackliga frågor såsom arbetsmiljö, medlemmars rättigheter och skyldigheter osv. Vi tar bort benämningen kontaktperson helt så att alla kallas lokal facklig företrädare, (LFF), i fortsättningen. Mer konkret information kommer att ges direkt till de personer som berörs.

*Hör av dig snarast till undertecknad om du är KP eller LFF men ej har nåtts av något informationsmail angående denna förändring tidigare.

Maria Törnbage
Styrelseledamot i SLOF
maria.tornbage@dik.se

Styrelsen presenterar sig!

Vid SLOF:s förbundsmöte som gick av stapeln i anknötning till 2005 års Logopedstämman blev en delvis ny styrelse vald. Presentationer av styrelsemedlemmarna har tidigare utlovats och här kommer nu de först fem till tals.

Namn: Maria Törnhage
Bor: Sollentuna, Stockholm
Familj: Johan. Första barnet på väg, kanske i detta nu!
Intressen: Bl a dans, skidåkning, att rida, vara ute i naturen, träna yoga och laga mat tillsammans med andra.

– Var arbetar du?

Lund, kurs 17, examen vår 1998. Jag arbetar på oralmotoriskt centrum, Danderyds sjukhus sedan 4 år tillbaka. Utreder och erbjuder indirekt behandling till mestadels barn (0-18 år) med oralmotoriska svårigheter. Jag ingår i ett team med andra logopedier, tandläkare, tandsköterska och har ett nära samarbete med ÖNH-läkare.

Jag ville jobba med människor, gärna inom vården, men visste först inte vilket yrke jag ville ha. Jag fann logopedyrket i en yrkeskatalog när jag gick i gymnasiet. Utbildningen verkade mycket intressant och tvärvetenskaplig och jag blev först intresserad av att lära mig mer om röst och hörselskadades kommunikation.

– Hur kommer det sig att du blev fackligt engagerad?

Jag har från första början tyckt att det varit intressant att arbeta med frågor som handlar om logopedyrkets utveckling och möjligheter. Jag har inga direkt negativa erfarenheter. Det som irriterat mig i kontakten med till exempel DIKs kansli har istället ökat mitt engagemang. Arbetet med de andra i styrelsen är mycket givande och stärker

mig som logoped. Jag får genom det engagemanget ett nationellt perspektiv och får reda på mycket av det som är på gång inom vårt område. Vi har ofta stimulerande diskussioner om yrket, vilket man inte har tid eller möjlighet till på sin arbetsplats på samma sätt.

– Vad har du för ansvarsområde i styrelsen?

Ordinarie ledamot i styrelsen sedan denna mandatperiods början. Har tidigare kallats kontaktpersonsansvarig, ny titel kan bli ansvarig för lokalt fackliga företrädare. Har under den tidigare mandatperioden, 2003-2005, varit suppleant i styrelsen. Före dess kontaktperson på Gotland och sedan även i Stockholm.

– Är det någon speciell facklig "fråga" du brinner för?

En mycket viktig fråga är möjlighet till specialisering inom logopedi på sikt. Att vi enas nationellt och når konsensus inom olika diagnosområden är mycket viktigt för att erhålla ett gott förtroende. Det ska inte vara någon väsentlig skillnad på bemötande och kvalitet, oberoende av var patienten bor i Sverige.

Namn: Ulrika Guldstrand
Bor: Staffanstorps
Familj: Sambo Ola och 3-5 katter

– Var arbetar du?

Jag examinerades 1998 i Lund och har sedan dess hunnit prova på ganska många olika arbetsuppgifter och arbetsgivare. Nu arbetar jag i Staffanstorps kommun, där jag servar kommunens 11 skolor med bedömningar, råd och stöd kring språkstörningar och dyslexi.

Jag blev logoped eftersom utbildningen lät intressant och jag kom in, sen blev jag kvar...

– Hur kommer det sig att du blev fackligt engagerad?

Jag tycker att det är viktigt att en kår har ett aktivt fackförbund och att man som medlem tar ansvar för att föra det fackliga arbetet framåt. Vi är en liten kår och det är viktigt att alla drar sitt strå till stacken för att vi ska märkas, både inom vårt eget förbund (DIK) och i samhället i övrigt.

– Vad har du för ansvarsområde i styrelsen?

I styrelsen arbetar jag som sekreterare (invald i styrelsen 2003), samt som en av våra två delegater i CPLOL. Som ny styrelsemedlem skeppades jag iväg på mitt första CPLOL möte utan att ha någon egentlig koll på vad CPLOL gjorde och var bra till. Nu tycker jag att det är mycket viktigt att vi är representerade i europeiska sammanhang.

– Är det någon speciell facklig "fråga" du brinner för?

CPLOL arbetar mycket aktivt för att logopedyrket ska bli mer homogent i hela Europa, samt att regler och riktlinjer ska sättas upp för utbildning, yrkesutövande och forskning. Det här är ett arbete vi måste vara delaktiga i, annars glöms vi bort.

– Var arbetar du?

Gick min logopedutbildning i Göteborg och fick min logopedlegitimation april 1994. Började mitt arbete på logopedmottagningen Gällivare sjukhus, mars 1994. Logopedmottagningen är kopplad till ÖNH-läns klinik. Jobbar främst med patientgrupperna barnspråk, LKG, röst, dysfagi, dysartri. Är kopplad till logopedutbildningen i Umeå då jag handleder klinisk praktik inom barn och röstmomentet, ibland dysartrimomentet. Har innan logopedutbildningen arbetat inom omsorgen. I och med detta arbete fick jag mycket handksem och därav blev det dags att vidareutbilda sig. Jag valde mellan sjukgymnast och logoped eftersom att jag inte ville sitta på kontor och arbeta vid dator (vad gör jag idag ... datajournal, all info på datorn, mail ...). Logo-

ped blev det p g a att det i min tanke var minst vattenarbete för händerna. Har inte ångrat mitt yrkesval.

– Hur kommer det sig att du blev fackligt engagerad?

Halkade in på styrelsearbetet genom ett bananskal. Har varit kontaktperson för logopederna i Norrbotten sedan jag började jobba som logoped. Bland fackliga uppdrag är jag intresserad av arbetsmiljö. Har varit skyddsombud för logopederna och audionomerna innan vi blev länsklinik. Är andra suppleant i styrelsen sedan logopedstämman 2005.

Namn: Anna-Lena Dynesius
Bor: Gällivare
Familj: Mamma, två bröder, en hund och vänner

Intressen:

Spinning, styrketräning, löpning, dans(bugg, disco, foxtrott), slalom, läsning, bio, umgås med vänner vid fika och mat, vara i skogen, hjälpa till i olika föreningar och att ibland "bara få vara"

– Var arbetar du?

Bor och arbetar i Kristianstad på Afasi-fyren. Afasi och dysfagi är mina främsta intressen inom logopedin. Jag vill också verka för fler logopedier och att logopedier finns med i sen rehabilitering i kommun och primärvård.

– Vad har du för ansvarsområde i styrelsen?

Jag är inne på min andra mandatperiod som kursansvarig i styrelsen.

– Är det någon speciell facklig "fråga" du brinner för?

Brinner för: att bredda logopedin. Kommunikation är kittet i samhället - vi måste inse att vår kompetens sträcker sig långt utanför sjukhusets väggar.

Motto: man lär sig någonting varje dag och alla människor har någonting att lära ut.

Namn: Inger, Maria, Flingan, Elisabet Gillholm. Flingan är ett smeknamn från barna åren, men numera registrerat och patenterat.

Familj: Fem barn + utbytesstudenter lite då och då, lägenhet, vovve och Volvo

– Var arbetar du?

Arbetar på vuxenhabiliteringen i Malmö. Utbildad i Lund, examen januari 98. Har nästan uteslutande arbetat med vuxna sedan dess, framförallt yngre patienter med förvärvade hjärnskador. Har det senaste halvåret även arbetat en del med vuxna personer med utvecklingsstörning. Har tidigare jobbat som servitris, nyhetsuppläsare på radio, personlig assistent, vårdbiträde inom hemtjänst och församlingsassistent.

– Hur kommer det sig att du blev fackligt engagerad?

För mig är det lika naturligt att vara fackligt aktiv som att gå och rösta. Har man åsikter och vill påverka så ska man agera. Att arbeta fackligt är att gå från "snack till verkstad". Vi lever i en demokrati och det ska vi ta vara på!

– Vad har du för ansvarsområde i styrelsen?

Ordförande. Planera och leda verksamheten, se till att budgeten håller, representera och nätverka såväl internt som externt.

– Är det någon speciell facklig "fråga" du brinner för?

Opinionsbildning, såväl extern som intern, kring logopeders vikt och värde.

Facklig historia?

Fackligt aktiv som student. Invald i styrelsen vid förbundsmötet 1998. Ledamot 98-00, sekreterare 00-03, ordförande sedan 03.

Namn: Ingrid Kongslöv
Bor: Malmö

Familj: Man, barn och hund

Intressen: Gillar att vara ute, umgås med vänner och familj, fika och läsa. Resande (gärna långt bort och till en billig peng) är också något som fritiden ägnas åt.

Marte Meo för logopedier

Inspirationsseminarium

i samarbete med Karolinska institutet

Tid: Dag 1 10.00 - 16.00
Dag 2 9.30 - 15.00

Plats: Karolinska Institutet, Campus Huddinge, lokal Månen

1-2 december 2005

Seminariets upplägg:

Dag 1

Monica Hedenbro, utbildare och examinator i Marte Meo, ger en teoretisk bakgrund och förankring kring metoden.

Dag 2

Logopedier med erfarenhet av Marte Meo-metoden bjuder på filmexempel från sin kliniska vardag. Utrymme för diskussion kring hur metoden kan tillämpas inom barnlogopedi samt i kontakten med vuxna personer med autism, utvecklingsstörning och förvärvade hjärnskador.

Deltagaravgift 1500:- för medlemmar i Svenska Logopedförbundet. Kaffe och lunch ingår.

Icke-medlemmar har möjlighet att anmäla sig till seminariet i mån av plats till en kostnad av 3000:-. Ovanstående deltagaravgifter gäller vid anmälan t o m 28/10, vid senare anmälan debiteras dubbel deltagaravgift

Antalet platser är begränsat och först till kvarn principen gäller. För att kunna hantera alla anmälningar på samma sätt kan anmälan ENDAST göras via mail på nedanstående adress;

inger.gillholm@dik.se

Anmälan är bindande och ska ha inkommit senast den 28/10, därefter debiteras dubbel avgift. Vid avanmälan efter den 28/10 debiteras en avbokningsavgift. I anmälan ska namn, medlemsnummer (om du är medlem) samt fakturaadress anges.

Har du frågor är du välkommen att höra av dig till någon i styrelsen.

Välkomna

 Svenska Logopedförbundet

www.logopedforbundet.se

Juridikdag för logopeders

Datum: Onsdagen den
2 november

Tid: 10.00 - 16.00

Plats: DIKs kansli,
Planiavägen 13, Nacka

Dagens innehåll i stort:

- vilka lagar styr logopeders arbete som legitimerade?
- vad innebär det personliga yrkesansvaret?
- vad händer vid anmälan till HSN eller Socialstyrelsen?
- vad innebär dokumentationskravet inom olika verksamheter?
- vad innebär sekretessen inom olika verksamheter?

Föreläsning varvas med grupparbeten och diskussioner.

Deltagande är kostnadsfritt för medlemmar i Svenska Logopedförbundet. Kaffe och té med tilltugg samt vatten bjuder Svenska Logopedförbundet på. Det finns möjlighet att äta lunch till självkostnadspris på olika restauranger i närheten.

Icke-medlemmar har möjlighet att anmäla sig till dagen i mån av plats till en kostnad om 1100:- exkl moms.

Antalet platser är begränsat och först till kvarn principen gäller. För att kunna hantera alla anmälningar på samma sätt kan anmälan ENDAST göras via mail på nedanstående adress; inger.gillholm@dik.se

Anmälan är bindande och ska ha inkommit senast den **9/10**.

Har du frågor är du välkommen att höra av dig till någon i styrelsen.

Välkomna!

Vägbeskrivning

Så här tar du dig till DIKs kansli, Akademikerhuset

Besöksadress: Planiavägen 13, Nacka

Kollektiva färdmedel

Med tunnelbanan åker du till Slussen. Vid Slussen följer du skylten "Bussar mot Nacka". Du kan åka med någon av bussarna med nummer 404-422. Hållplatsen heter Nacka station. Du kan också åka Saltsjöbanan, som går från Slussen, till Nacka station.

Gå i samma riktning som bussen/tåget åker ca 50 meter, gå ned i tunneln under järnvägen. Fortsätt rakt fram till vägkorsningen/rondellen. Det röda tegelhuset på vänster sida är Akademikerhuset.

Med bil

Kommer du från stan kör du till Danvikstull, över Danviksbron ut på Värmdövägen. Sväng höger i första avfarten mot Nynäshamn och Älta. Följ sedan skyltarna mot Älta, sväng vänster i rondellen vid Fredells möbelvaruhus. Fortsätt följa skyltarna mot Älta, kör rakt

fram genom första och andra rondellen tills du har Sickla stormarknad (ICA kvantum med flera affärer) på vänster sida. Sväng höger i tredje rondellen, där det står skyltat mot Älta. Nu ser du ett rött tegelhus. Det är Akademikerhuset. Sväng vänster in till vår parkeringsplats omedelbart efter rondellen.

Om du kommer söderifrån på E4/E20 ska du svänga av mot Nynäshamn (väg 73) och Gustavsberg (väg 222). Följ väg 222 mot Gustavsberg genom tunneln. Sväng av och följ väg 260 mot Älta. Du svänger höger i första rondellen, kör rakt fram i ytterligare två rondeller och när du kommer till nästa rondell kör du höger mot Älta. Du är nu på Planiavägen och det röda tegelhuset på vänster sida är Akademikerhuset.

Kommer du från Huddingevägen, kör mot Johanneshovsmotet. Höger Olaus Magnus väg, vänster förbi Hammarby-

backen på Hammarby Fabriksväg. Följ sedan skyltarna mot Älta, sväng höger i rondellen vid Fredells möbelvaruhus. Fortsätt följa skyltarna mot Älta, kör rakt fram genom första och andra rondellen tills du har Sickla stormarknad (ICA kvantum med flera affärer) på vänster sida. Sväng höger i tredje rondellen, där det står skyltat mot Älta. Nu ser du ett rött tegelhus. Det är Akademikerhuset. Sväng vänster in till vår parkeringsplats omedelbart efter rondellen.

Om du vill trycka ut en karta – gå till www.gulasidorna.se/kartor och skriv in vår besöksadress: Planiavägen 13 i Nacka.

Ring om du kör vilse. Numret till växeln är 08-466 24 00.

Välkommen!

CAT-S, Test för att bedöma attityden till kommunikation hos barn

CAT, Communication Attitude Test, är ett bedömningsmateriel som mäter barns attityd till det egna talet och användes ursprungligen med barn som stammar (Brutten, 1984). CAT består av ett antal påståenden om olika tal-situationer och kan jämföras med S24 som utvecklats för att bedöma den inre stämningen hos vuxna. Exempel på påståenden är "Jag talar inte bra", "Det är svårare för mig att tala inför klassen än det är för andra barn". Barnet skall ta ställning till om detta stämmer in på dem själva genom att ringa in "Sant" eller "Falskt". Poäng ges, efter en svars-mall, för de svar som indikerar en negativ attityd. Hög poäng indikerar således en mer negativ attityd till kommunikation. CAT-S, den svenska versionen av Communication Attitude Test, kan användas som ett diskussionsunderlag tillsammans med barn för att tala om inre stämning, samt för utvärdering av behandling (Guitar, 1998) samt för bedömning av grad av stamningsproblematik (Vanryckeghem, Hylebos, Brutten, Peleman, 2001).

Testet utarbetades 1984 och är en del av ett testbatteri, Behavior Assessment Battery (BAB). BAB innehåller dessutom test för att bedöma känslomässiga reaktioner och beteenden kring olika kommunikativa situationer. En normering gjordes 1989 av testet på 518 ickestammande barn i USA (Brutten, Dunham, 1989). CAT-D den nederländska versionen av testet användes 1991 för att jämföra attityden till kommunikation hos 271 ickestammande och 70 stammande barn i Belgien (De Nil & Brutten, 1991). Resultaten visade på en mer negativ attityd till kommunikation hos de stammande barnen. I samband med denna studie fann man att 3 av de 35 påståendena inte korrelerade med testet som helhet och man gjorde då en ny ver-

sion med 32 påståenden. 1994 översattes CAT, med 35 påståenden, till svenska av logoped Margareta Lundskog vid Lunds Universitet. En ny och omarbetad översättning gjordes 2000 i samråd med Gene Brutten och då användes versionen med 32 påståenden. Denna version kallades KATT och användes i ett examensarbete år 2000 för att utvärdera Intensiv Stämningsterapi (IST) för barn som bedrivs vid Sahlgrenska Universitets Sjukhuset i Göteborg (Johannisson, Wennerfeldt, 2000).

KATT testades på stammande barn, i åldrarna 7-15 år, som deltog i Intensiv Stämningsterapi för barn. Resultaten var jämförbara med de resultat som publicerats rörande amerikanska och belgiska barn. Under 2002 påbörjades arbetet med att samla in material för normaltalande barn i Sverige och i samband med detta togs förnyad kontakt med Gene Brutten. Det framgick då att man åter hade reviderat materialet och en version med 35 påståenden användes nu (CAT-35). I internationell forskning används CAT-35 och därför gjordes, inför normeringen, en reviderad svensk version, med de 35 påståendena. Det bestämdes att den svenska versionen skulle benämnas CAT-S. Denna kom att användas första gången i Sverige i ett examensarbete på avdelningen för logopedi och foniatri i Göteborg (Håkansson, Jakobsson 2002). Testet användes då på 35 normaltalande 10-åringar. Resultaten visade en något mer positiv attityd till kommunikation hos de svenska barnen än barnen i den amerikanska och belgiska studien. Författarna diskuterade om detta orsakades av kulturella skillnader mellan länderna.

Den studie, på normaltalande svenska barn, som påbörjades 2002 av Johannisson & Wennerfeldt redovisades vid Oxford Dysfluency Conference

i juni 2005. Syftet med studien var att få inhämta normaldata på svenska barn samt att se om det fanns någon skillnad mellan barnen i en mindre ort jämfört med en större stad samt, att undersöka skillnader mellan könen avseende attityden till kommunikation. CAT-S distribuerades till barnen i klassrummet i två skolor, en vardera i Göteborg och Kumla. I Göteborg instruerades lärarna i hur testet skulle genomföras och fick därefter distribuera testet på lektionen. I Kumla instruerades en talpedagog individuellt i testförfarandet och hon distribuerade därefter testet i samtliga klasser (årskurs 1- 9). Skriftligt medgivande inhämtades från barnens föräldrar. Samtliga barn som ville medverka inkluderades i studien. I skolan i Göteborg avbröt lärarna testet för årskurs 1 och 2 då de upplevde att testet var för svårt för barnen. Inga resultat inkom heller från åk 5, 7, 8 och 9 beroende på administrativa problem som uppstod på skolan. I skolan i Kumla genomfördes testet i samtliga årskurser.

Tabell 1.

Ålder	Antal	CAT- S medel
7	18	11.11
8	24	4.33
9	39	5.56
10	35	5.91
11	18	5.39
12	39	6.28
13	18	5.89
14	19	5.79
15	20	7.65

Sammantaget inkom testresultat från 230 barn i åldrarna 7-15 år. Medelpoäng för hela gruppen var 6.26 p vilket indikerar att de svenska barnen hade en mer positiv attityd till kommunikation än de belgiska och amerikanska barnen i tidigare studier (Brutten

& Dunham, 1989; Brutten & De Nil, 1991). Inget samband fanns mellan ålder och attityden till kommunikation som kunde peka på att de yngre barnen hade en mer negativ attityd (tabell 1), vilket man funnit i tidigare studier (Brutten, Dunham 1989, Brutten, De Nil 1991). Sjuåringarna och 15-åringarna hade dock en högre poäng, än övriga åldersgrupper, vilket indikerar en mer negativ inställning till kommunikation. Båda skolorna hade ungefär samma testresultat för gruppen som helhet men 12-åringarna i den mindre staden (Kumla) uppvisade en mer negativ attityd till kommunikation än skolan i den större staden (Göteborg) (tabell 2). Ingen skillnad fanns mellan flickor och pojkar (tabell 2).

Tabell 2.

	Antal	CAT-S medel
Pojkar	118	6.08
Flickor	112	6.44
Storstad	75	5.53
Småstad	155	6.61

I de lägre klasserna (år 1 och år 2), kan det vara lämpligt att genomföra CAT-testet med mer stöd från undersökningsledaren. Tioåringarna i denna studie hade ungefär samma medelvärde på CAT som de som testades individuellt av Håkansson & Jakobsson (2003) vilket tyder på att testresultatet inte påverkas av om testet utförs individuellt eller i större grupp. Det har, i samarbetet med upphovsmännen till CAT, betonats att det är viktigt att behålla formuleringen "sant"-/falskt" som svarsalternativ och inte "stämmer" – "stämmer inte" som användes i den första översättningen. Farhågor har framförts från kliniskt håll om att det skulle vara svårt för barnen att förstå alternativen "falskt" / "sant". Det är dock vår erfa-

renhet att barnen tar till sig detta tämligen omgående. Det är dessutom en relativt vanlig formulering i testsammanhang även i Sverige. Enligt vår uppfattning ligger det inte heller någon värdering i formuleringen sant/falskt, vilket har varit en åsikt som framförts från kliniskt verksamma logoped.

CAT har även använts på barn med röststörningar och artikulationssvårigheter (Brutten, De Nil 1990). Testet används nu i forskning kring barn med LKG vid avdelningen för logopedi och foniatri, Sahlgrenska akademien vid Göteborgs universitet. Det har också använts i ytterligare ett examensarbete med barn som stammar (Andersson & Öhrn, 2005). En ny engelsk version av BAB kommer att publiceras 2006 och under våren 2005 har ett samarbete påbörjats kring en översättning av detta samt ett projekt för att normera denna version på svenska normalbarn. I projektet arbetar logopederna, Susanna Wennerfeldt (Örebro Universitets sjukhus), Barbro Johannisson (Göteborgs universitet), Ineke Samson (Danderyds sjukhus) och Pernilla Grundström (Falu lasarett).

Barbro Johannisson
leg logoped

Avdelningen för logopedi och foniatri
Sahlgrenska akademien vid Göteborgs
universitet

Barbro.johannisson@logopedi.gu.se

Sanna Wennerfeldt
leg logoped

Röst- och talvårdsenheten
Universitetssjukhuset Örebro
susanna.wennerfeldt@orebroll.se

Referenser

Andersson, M., & Öhrn, J. (2005) *Självvärdering och attityd till det egna talet hos 10-12 åringar som stammar*, Magisteruppsats, Göteborgs universitet: Avdelningen för logopedi och foniatri, Göteborg

Brutten, G. (1984) *The communication attitude test*. Opublicerat manuskript, Southern Illinois University, Carbondale.

Brutten, G., & Dunham, S. (1989) *The Communication Attitude Test: A normative study of grade school children*. Journal of fluency Disorders, 14, 371-377

Brutten, G., & De Nil, L. (1991) *Speech-Associated Attitudes of Stuttering and Nonstuttering Children*, Journal of Speech and Hearing Research, 34, 60-66

Brutten, G., & De Nil, L. (1990) *Speech-Associated Attitudes: Stuttering, Voice Disordered, Articulation Disordered, and Normal Speaking Children*. Journal of Fluency Disorders, 15, 127-134

Johannisson, B., Wennerfeldt, S. (2000) *Intensiv stamningsterapi för barn. En jämförande och deskriptiv studie av stamning hos barn som genomgått, respektive sökt till terapin.*, Magisteruppsats, Göteborgs universitet: Avdelningen för logopedi och foniatri, Göteborg

Guitar, B. (1998) *Stuttering: An integrated approach to its Nature and Treatment* (2:a upplagan). Baltimore, USA: Lippincott Williams & Wilkins

Håkansson, M., Jacobson K. (2002) *Kartläggning av kommunikativa attityder och förståelighet hos normaltalande 10-åringar samt en jämförelse med en mindre patientgrupp med Läpp-, Käk- och Gomspalt*. Magisteruppsats, Göteborgs universitet: Avdelningen för logopedi och foniatri, Göteborg

Vanryckeghem, M., Hylebos, C., Brutten, G., Peleman, M. (2001) *The relationship between communication attitude and emotion of children who stutter*. Journal of Fluency Disorders, 26, 1-15

Tvåspråkighet avseende tidig parallell tal- och teckenspråksutveckling hos barn med hörselskada eller dövhet.¹

Denna studie är presenterad på EFAS, ett europeiskt audiologiskt möte i Göteborg juni-05, och kommer också att publiceras i NTD (Nordisk tidskrift för döva) samt i Audionytt senare i höst. Eftersom den också är av intresse för många logopeder publiceras den nu också i Logopednytt.

Sammanfattning

Denna studie inleddes med en pilotstudie hösten 2002 i syfte att följa språkutvecklingen hos en grupp döva barn med CI och hörselskadade barn med hörapparat som går på en förskola som erbjuder både tal- och teckenspråk. Avsikten är att undersöka om barnen utvecklar båda språken parallellt och om utvecklingen av de båda språken påverkar varandra. Barnens förmåga att förstå talad svenska respektive svenskt teckenspråk undersöktes med Reynells Development Scales III. Testningarna genomfördes vid två tillfällen (hösten 2002 och våren 2004).

Barnen med hörapparat utvecklade en talspråksförståelse nästan i nivå med normalhörande barn. Flera av barnen med CI befann sig alldeles i början av sin talspråksutveckling då det första testet genomfördes. Några direkta slutsatser gick därför inte att dra. Vid andra tillfället var variationen i testresultaten större hos barnen med CI än hos barnen med hörapparat. Samtliga barn med CI hade tagit ett stort kliv i utvecklingen av talspråksförståelse, men nådde ändå inte normal utvecklingsnivå.

När det gäller teckenspråksförståelsen har samtliga barn fått högre poäng vid andra testtillfället, dvs. fortsatt att utveckla sitt teckenspråk. Vi ser inga påtagliga skillnader mellan de två barngrupperna avseende teckenspråksförståelsen.

I den här studien förefaller barnen med hörapparat inte ha några svårigheter att utveckla två språk parallellt. Barnen med CI har utvecklat talspråk i varierande grad men har generellt högre poäng i teckenspråk. De barn med CI som har bäst talspråksförståelse har också bra resultat på teckenspråk. Även dessa barn visar således förmåga att utveckla de båda språken parallellt.

Bakgrund

Såväl hörselskadade som döva barn i

Sverige kan idag få stöd att utveckla både tal- och teckenspråk. Döva barn som får CI visar olika förmåga att utveckla talat språk. Det är idag en aktuell och angelägen fråga hur framförallt de döva barnen som får CI bäst skall stödjas i sin språkliga utveckling. De ska naturligtvis stimuleras att utnyttja sin nyvunna hörsselförmåga. Hörselskadan innebär dock mer eller mindre ett hinder för normal talutveckling medan det inte föreligger något hinder för att utveckla teckenspråk. Hörselfestet på nyfödda omfattar alltfler och innebär att diagnosen hörselskada/dövhet fastställs mycket tidigt. Detta innebär att förutsättningarna för både tal- och teckenspråksutveckling förändrats. Hörapparatutprovning kan ske inom några månader och teckenspråksundervisning till föräldrar kan påbörjas omedelbart, vilket ger möjlighet till tidig språklig stimulans.

Operation med CI sker vid allt lägre ålder, i Sverige runt ett år och ibland ännu tidigare. Fram tills dess kan dock döva barn hinna tillägna sig en viss teckenspråksförståelse även om den egna produktionen av tecken inte hinner komma så långt. Efter inkoppling av implantatet uppmuntras föräldrarna till mesta möjliga tal- och ljudstimulering. Syftet med CI är ju att barnet

ska lära sig att förstå och använda tal. Genom teckenspråket kan dock barnet redan ha fått en bas av språkliga begrepp, som rimligtvis bör vara ett bra stöd för den talspråkliga utvecklingen, ett antagande som får stöd i Nelfelt & Nordqvist Palviainens undersökning (2004).

Även vår studie avser att öka kunskapen om barns förmåga att utveckla ett talat och ett tecknat språk parallellt. Vi beskriver här ett projekt där vi testar en grupp döva och gravt hörselskadade barn både avseende tal- och teckenspråk och följer deras utveckling.

Metod

Den receptiva språkförmågan mättes med språketestet Reynell Developmental Language III (RDLS), språkförståelsedelen (Edwards et al., 1997). Testet omfattar 62 moment där rätt svar ger en poäng, dvs. maximalt 62 s.k. råpoäng. En logoped undersökte förståelsen av talad svenska och använde ett protokoll som är översatt till svenska (Eriksson & Grundström 2000). Testet är inte normerat på svenska barn, men det finns möjligheter till jämförelser med de befintliga normlistorna på barn i Storbritannien (Eriksson & Grundström 2000). Samma språketest översattes till svenskt teckenspråk och

Tabell 1. Ålder vid testtillfälle I och II för barn med CI.

Fingerade namn	Testtillfälle I Taland svenska	Testtillfälle I Teckenspråk	Testtillfälle II Taland svenska	Testtillfälle II Teckenspråk
Östen	-	-	1;8	1;8
Niklas	-	1;3	2;9	2;8
Carl	1;6	1;6	3;1	3;1
Björn	1;7	1;7	3;1	3;2
Anders	3;0	3;2	4;7	4;7
Rikard	3;4	3;6	5;0	4;10
Ida	3;8	3;8	5;2	5;1
Dennis	4;1	4;1	5;6	5;8
Erik	4;5	4;5	5;11	5;11
Fanny	5;0	5;0	6;8	6;8

¹ Ett varmt tack till barn, föräldrar och personal för deras medverkan. Tack till Tysta skolan och Stingerfonden för ekonomiskt stöd.

Tabell 2. Ålder vid testtillfälle I och II för barn med hörapparat.

Fingerade namn	Testtillfälle I Talad svenska	Testtillfälle I Teckenspråk	Testtillfälle II Talad svenska	Testtillfälle II Teckenspråk
Hanna	2;5	2;5	3;11	4;0
Pia	3;4	3;4	4;10	4;11
Kristoffer	4;10	4;10	6;5	6;4
Magnus	5;1	5;1	6;8	6;7
Linda	5;2	5;2	6;8	6;9
Gisela	5;9	5;9	7;4	7;4
Åsa	-	-	2;4	2;4
Ylva	-	-	2;4	2;4
Veronica	-	-	2;7	2;9
Åke	-	-	3;9	3;8
Oskar	-	-	4;6	4;7
Ulrika	-	-	4;11	4;11

**Tabell 3.
Åldersekvivalens**

Score	Age equivalence	Score	Age equivalenc
0-10	under 1;09	42	3;01
11	1;09	43	3;02
12-13	1;10	44	3;03-3;06
14-15	1;11	45	3;07-3;08
16-17	2;00	46	3;09
18-19	2;01	47	3;10
20-22	2;02	48	3;11-4;00
23-25	2;03	49	4;01-4;02
26-28	2;04	50	4;03
29-31	2;05	51	4;04-4;05
32	2;06	52	4;06-4;07
33	2;07	53	4;08-4;10
34	2;08	54	4;11-5;05
35	2;09	55	5;06-5;07
36-37	2;10	56	5;08-5;11
38-39	2;11	57	6;00-6;06
40-41	3;0	58	Over 6;06

(Edwards et al., 1997)

utfördes av en döv, teckenspråkig psykolog. Två testomgångar genomfördes: september - oktober 2002 och mars - maj 2004. Den första testomgången på teckenspråk utmynnade i en magisteruppsats (Eriksson, 2003), där även resultatet från första testet av förståelse av talad svenska redovisas.

Försökspersoner

Alla barn på en specialförskola för hörselskadade och döva barn deltog i studien. Barn med kända andra funktionshinder undantogs från studien liksom barn som inte använde något hörseljälpmedel. Några av barnen kan eventuellt ha ytterligare funktionshinder som kan bidra till försenad språkutveckling, men ingår ändå i undersökningspopulationen, eftersom de inte har diagnos på funktionshinder utöver dövhet/hörselskada.

Barngruppen bestod av 10 barn med CI (Tabell 1) och 12 barn med hörapparat (Tabell 2). Av dessa är 9 barn med CI och 6 barn med hörapparat testade vid två tillfällen. Samtliga testade barn har ändå tagits med i sammanställningen eftersom de beskriver en åldersutveckling. Med ålder avses biologisk ålder vid respektive testtillfälle. För barnen med CI presenteras även diagram med barnens hörselålder räknat från det da-

tum då implantatet aktiverades.

Åldersekvivalens

I manualen för Reynells test (Edwards et al., 1997) anges det antal råpoäng som förväntas vid en viss ålder, den s.k. åldersekvivalensen, även kallad språkålder. Listan med åldersekvivalens omfattar åldrarna 1;9-6;6, vilket medför att det inte går att få fram någon exakt åldersekvivalens för 0-10 råpoäng. Normlistan är standardiserad för testning av talat språk.

Resultat

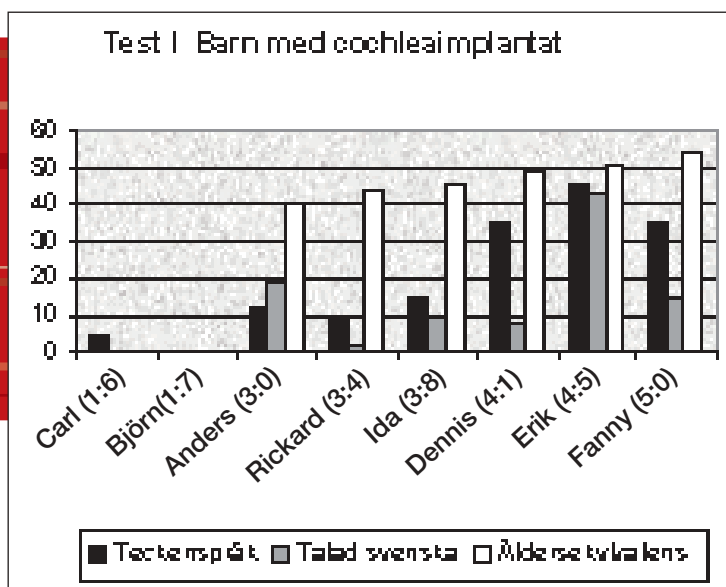
Resultatet från språktesten presenteras i ett antal stapeldiagram (Fig.1-8). Vit stapel beskriver åldersekvivalensen, dvs. normal talspråkförståelse hos barn med normal hörsel. Åldersekvivalens för teckenspråk är inte angiven eftersom Reynells test inte är normerat för teckenspråk. Grå stapel beskriver talspråkförståelsen och svart stapel beskriver teckenspråkförståelsen.

Resultat på Reynells test vid första testtillfället

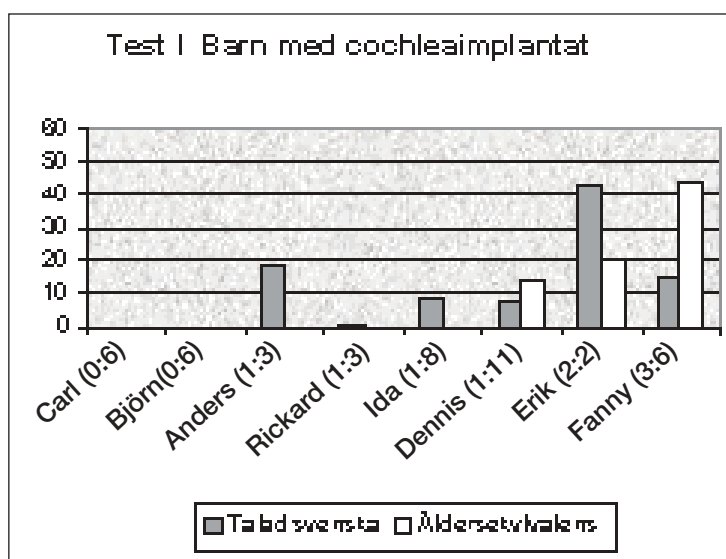
Figur 1 visar resultaten från Reynells test för de barn som använder CI. I detta diagram är åldersekvivalensen bestämd efter barnens biologiska ålder. Flera av barnen med CI hade inte haft sitt CI så länge och om man utgår från biologisk ålder är det inte något barn som når upp till åldersekvivalensen dvs förväntat resultat för åldern.

I många internationella studier där barn med CI beskrivs används begreppet hörselålder. I denna studie ingår både barn med CI och hörapparat. Begreppet hörselålder är inte applicerbart på barn med hörapparat. För att man ska kunna jämföra de båda grupperna redovisas testresultaten också med utgångspunkt från biologisk ålder.

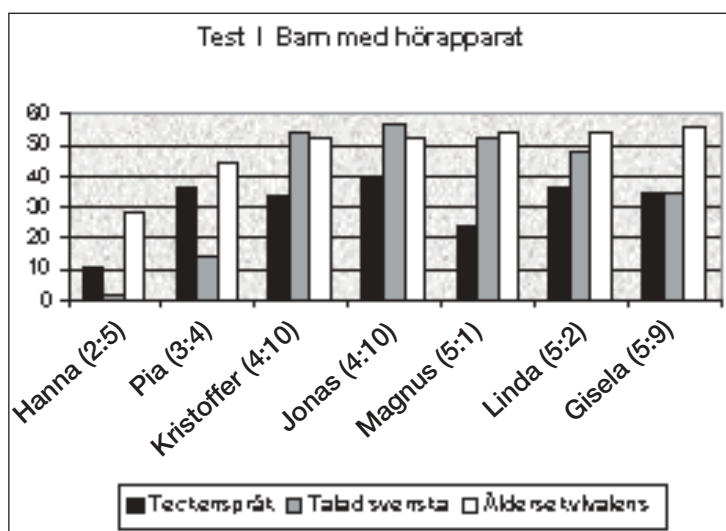
I Figur 2 redovisas samma barn som i Figur 1 med utgångspunkt från barnens hörselålder (angiven inom parentes i diagrammet). Hörselåldern utgår från det datum då implantatet koppla-

Figur 1. Resultat på Reynells test, tal- och teckenspråkförståelse hos barn med CI. Barnens biologiska ålder anges inom parentes.

Figur 2. Resultat på Reynells test, talförståelse hos barn med CI. Barnens hörselålder anges inom parentes.

Figur 3. Resultat på Reynells test, talförståelse hos barn med hörapparat. Barnens biologiska ålder anges inom parentes.

des in första gången. I detta diagram är åldersekvivalensen angiven efter barnens hörselålder. Vid det första undersökningstillfället hade flera av barnen inte haft sitt CI så länge och befann sig alldeles i början av sin utveckling av hörsel och talspråk. För dessa barn finns det ingen stapel för åldersekvivalensen eftersom ett resultat på 0-10 poäng är normalt.

I figur 3 redovisas första teststillfället för barnen med hörapparat. Fyra av de sju barnen ligger i stort sett i nivå med hörande barns förmåga att förstå talspråk. Dessa barn har ett bättre resultat på förmågan att förstå talspråk än teckenspråk. Två av de tre barn som inte ligger i nivå med normal förståelse av talat språk har en bättre teckenspråkförståelse.

Resultat på Reynells test vid andra teststillfället

Vid det andra teststillfället har det tillkommit två barn med CI och 6 barn med hörapparat. I figur 4 visas resultaten för barnen med CI utgående från barnens biologiska ålder. Tre barn (Carl, Anders och Erik) har ett resultat för tal som ligger nära språkstestens åldersekvivalens. Övriga barn (Björn, Rickard, Niklas och Dennis) ligger långt under språkstestens åldersekvivalens. Björn, Anders och Rickard har ett annat talat språk i sina hem än svenska. Föräldrarna till Carl och Dennis är hörande, men har använt mycket teckenspråk från tidig ålder. Barnen med CI har övervägande bättre resultat på förståelse av teckenspråk än talad svenska. Skillnaden mellan tal- och teckenspråk är dock inte så stor.

Figur 5 visar talspråkförståelsen hos barnen med CI med utgångspunkt från hörselåldern. Resultaten tyder på att barnen utvecklas olika snabbt med sitt implantat. Anders och Rickard med identisk hörselålder uppvisar en skillnad i råpoäng motsvarande nästan ett och ett halvt år. Några barn har passerat sin åldersekvivalens, medan andra

inte uppnått förståelse av talad svenska motsvarande sin hörselålder.

Poängen för barnen med hörapparat redovisas i figur 6. Alla utom tre barn (Hanna, Oskar och Ulrika) får ungefär samma resultat på tal- respektive teckenspråk. De äldre barnen ligger i stort sett i nivå med hörande barns förmåga att förstå talspråk. Resultaten kan tolkas som att det sker ett språng i språkutvecklingen hos några av barnen kring fyra års ålder, något som ser ut att gälla båda språken.

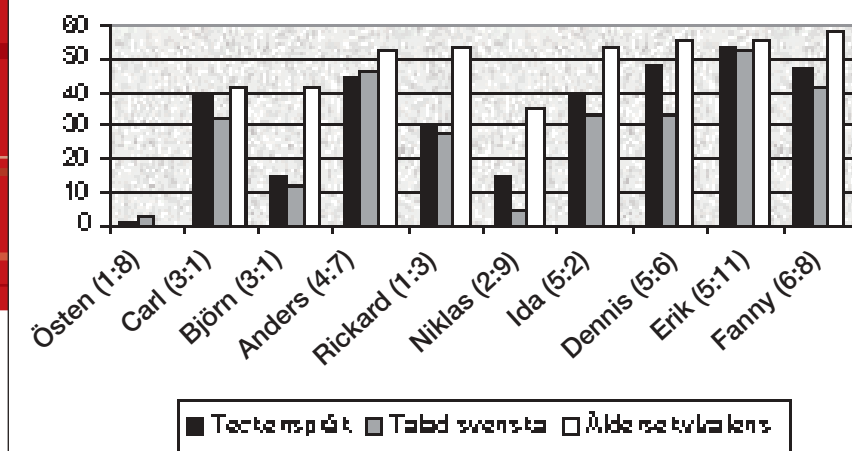
Jämförelse av resultaten vid testtillfälle I och II

Totalt femton barn, nio med CI och sex med hörapparat deltog vid båda testtillfällena. För dessa femton barn kan en jämförelse av testresultaten från de båda tillfällena ge ett mått på varje individs utveckling av förståelsen av respektive språk under den gångna perioden. Barnen med CI (figur 7) visar en betydligt snabbare talspråkutveckling än åldersekvivalensen för motsvarande period visar. Teckenspråket utvecklas också mycket, men här är utgångsvärdet bättre. Det saknas normerad åldersekvivalens för teckenspråk.

Barnen med hörapparat (figur 8) följer i stort sett normal talspråkutveckling, vilket resultaten från båda testtillfällena visar. Vid första tillfället låg dock de två yngsta barnen (Hanna och Pia) förhållandevis långt under sin åldersekvivalens. Det faktum att de vid andra testtillfället närmast sig sin åldersekvivalens skulle kunna ses som ett stöd för vårt antagande om ett språng i språkutvecklingen kring fyraårsåldern.

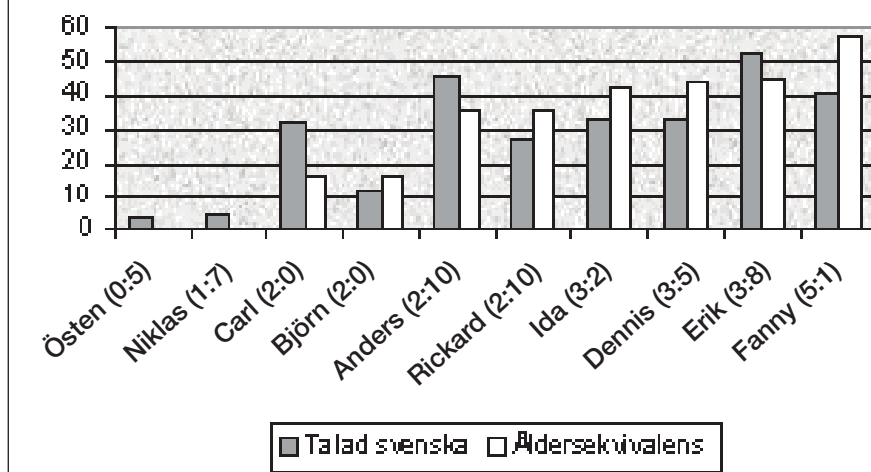
Hos alla barn med hörapparat visar dock teckenspråket störst förändring mellan första och andra testtillfället.

Test II Barn med cochleaimplantat

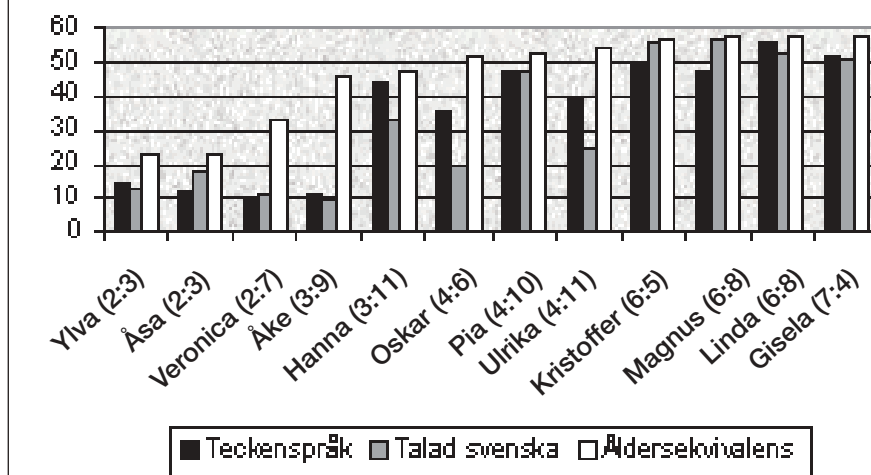
Figur 4. Resultat på Reynells test, tal- och teckenspråkförståelse hos barn med CI. Barnens biologiska ålder anges inom parantes.

Test II Barn med cochleaimplantat

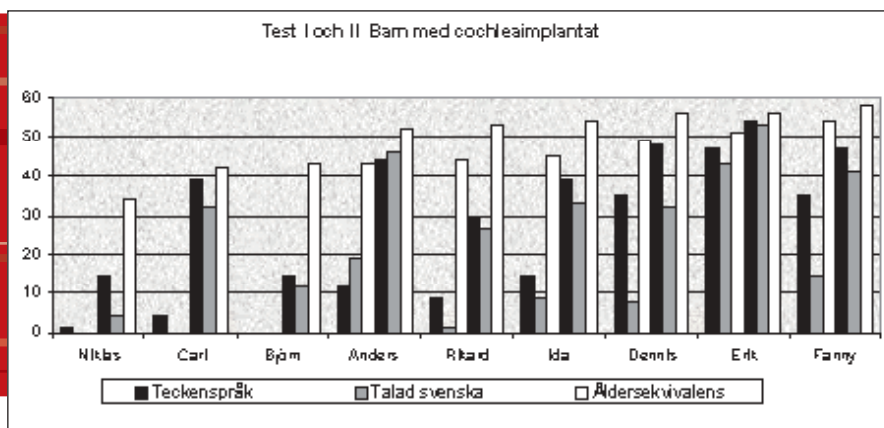

Figur 5. Resultat på Reynells test, talspråk hos barn med CI. Barnens hörselålder anges inom parantes.

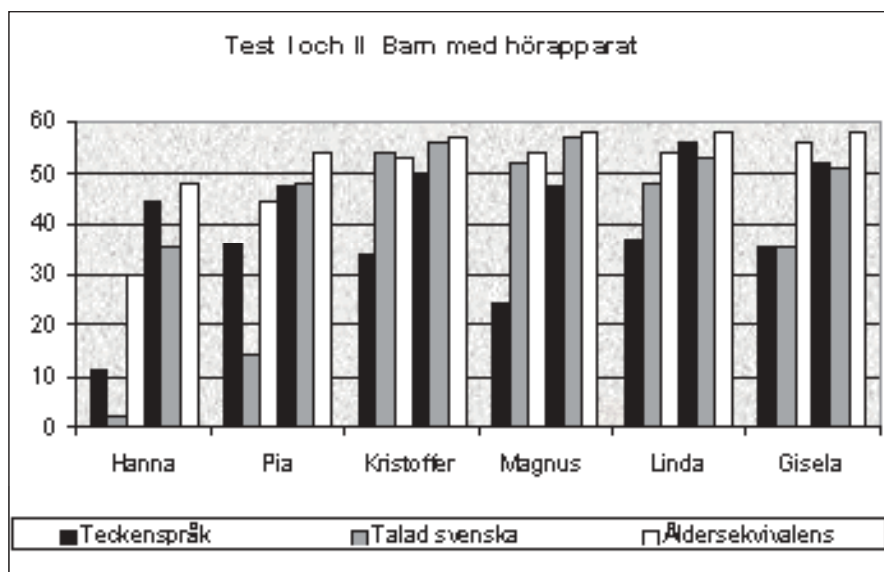
Test II Barn med hörapparat

Figur 6. Resultat på Reynells test, tal- och teckenspråkförståelse hos barn med hörapparat. Barnens biologiska ålder anges inom parantes.

Figur 7. Testningarnas råpoäng och åldersekvivalens för barn med CI vid båda testtillfällena.

Figur 8. Testningarnas råpoäng och åldersekvivalens för barn med hörapparat vid båda testtillfällena.

Slutord

I den här studien har barnen med hörapparat inte visat några svårigheter att utveckla tal- och teckenspråk parallellt. Hos gruppen barn med CI har variationen varit större och flera barn har inte nått sin åldersekvivalens för förståelse av talad svenska enligt Reynells test. Barnen med CI var dock genomsnittligt yngre än barnen med hörapparat, vilket delvis kan förklara deras resultat, inte minst med hänsyn tagen till deras hörselålder. Även denna grupp visar dock förmåga att utveckla förståelse av talad svenska och teckenspråk parallellt. Vi avser att genomföra ytterligare en testomgång för att följa dessa barns fortsatta språkutveckling.

För barnen med CI ligger förmågan att förstå talad svenska under teckenspråkförmågan, något som kan bero på att implantatet inte ger tillräcklig

ljuduppfattning. När det däremot gäller barn med hörapparat är förmågan att förstå talad svenska bättre än teckenspråkförståelsen.

Det är påfallande att de barn som utvecklat åldersekvivalent förståelse av talad svenska ändå fortsätter att utvecklas i teckenspråk. Detta tyder på att även dessa barn har behov av och använder teckenspråket. Vi ser i resultaten av den här studien inget som tyder på att barnets språkutveckling skulle påverkas negativt av att barnet utvecklar både ett talat och ett tecknat språk parallellt.

Inger Uhlén
Brita Bergman
Åsa Hägg
Christina Eriksso

Referenser

Edwards, S., German, M., Hughes, A., Letts, C. & Sinka, I. (1997). *The Reynell Developmental Language Scales III (RDLS)*. Third Edition Manual. Windsor: NFER-NELSON Publishing Company Ltd.

Eriksson, C. (2003). *Försök med testning av döva och hörselskadade barns teckenspråkförståelse*. Magisteruppsats i teckenspråk. Institutionen för lingvistik, Stockholms universitet.

Eriksson, L. & Grundström, P. (2000). *Reynell Development Language Scales III, språkförståelsedelen*. Översättning och normering, samt studie över sambandet mellan testresultat och föräldrars utbildningsnivå. Umeå universitet, Institutionen för klinisk vetenskap, Institutionen för logopedi.

Nelfelt, K & Nordqvist Palviainen, Å. (2004). *"DET HÖRS" - Från visuell till auditiv kommunikation hos små döva barn med cochleaimplantat*. Slutrapport från projektet: "Språkutveckling hos barn med CI-språkliga konsekvenser av ny medicinsk teknik." I Gothenburgs papers in theoretical linguistics S31. Institutionen för lingvistik, Göteborgs universitet.

Stamming og tekniske hjelpemidler

Sammendrag

I denne artikkelen beskrives teknikker, forskning, teori, og anvendelse av tekniske hjelpemidler i behandling av stamming. Artikkelen bygger på Per Alm's ferske doktorgrad i medisin ved Universitet i Lund våren 2005, Hartman (1994) og egen forskning (Alm, 2005; Green, 1997a, b, c; Jøraas, 2001; 2002).

Teknikker og forskning

Tekniske hjelpemidler i behandling av stamming anvender teknikkene MAF (masking auditory feedback), DAF (delayed auditory feedback), og FAF (frequency altered feedback). Ved MAF hører ikke personen sin egen stemme; ved DAF hører personen sin egen stemme senere enn vanlig, som et ekko; og ved FAF blir stemmen lysere eller mørkere, som en annen persons' stemme.

De gode effekten av feedback-teknikker på flyt hos personer som stammer er gammelt nytt. Fra femtitallet og fremover har en forsket på ideen til Demosthenes, den greske folketaleren. Demosthenes oppdaget at han talte mer flytende når han ble overdøvet av bølgebruset og trente derfor til sine politiske taler i brølet fra bølgene i strandkanten.

Senere er mer flytende tale påvist ved maskerende feedback av talen (MAF) av bl.a. Beech og Fransella (1968), Adamczyk og Kuniszyk-Jozkowiak (1987) og Armson og Stuart (1998). Lee (1950), Fairbanks og Guttman (1958), Kalinowski *et al.*, (1996) og Schwartz (2004), observerte også mer flyt hos personer som stammer ved forsinket og frekvens-manipulert feedback (DAF og FAF). I dag er DAF, eller kombinasjon DAF og FAF den vanligste teknikken å anvende.

Teori

Den gode effekten på taleflyt av feedback-teknikker har tradisjonelt vært tatt til inntekt for et konstitusjonelt syn på årsaken til stamming (Stromsta, 1972).

En har tenkt at en redusert aktivitet eller forstyrrelse i det auditive område hos personer som stammer ikke lenge undertrykkes (Kehoe, 2004), eller at hjernen kompenserer for andre dysfunksjoner ved stamming (Alm, 2005).

Modellen Per Alm (2005) foreslår i sin doktorgrad, tatt ved Lund Universitet i vår, innebærer kort fortalt at hjernen har to parallelle system for å gi startsignaler for bevegelser, inklusive bevegelser for tale. Det ene systemet ("midtsystemet") omfatter basal-gangliene og brukes i spontan, automatisert tale, hvor talen involverer følelser og en virkelig betydning. Det ander systemet ("sidesystemet") brukes ved visse andre situasjoner; a) når man styrer talen på bevisst måte, for eksempel når man imiterer en annen dialekt eller når man snakker ekstra langsomt; b) når man selv skaper en spesiell rytme, som for eksempel ved sang; c) når man styrer talen etter eksterne stimuli, som for eksempel ved å snakke i takt med metronom og lesing i kor. I følge

Alms teori er stamming en forstyrrelse i midtsystemet, mens sidesystemet vanligvis fungerer normalt. Det innebærer at om stamming skifter fra midtsystemet til sidesystemet kan symptom på stamming forsvinne. En viktig forskjell mellom disse to systemene er at det bare er cortex i sidesystemet som har direkte tilgang til auditiv informasjon. Det innebærer at om talen krever økt auditiv bearbeiding så tenderer styringen av tale til å skifte fra midtsystemet til sidesystemet. På bakgrunn av dette fortsetter Alm: "Jag anser att det finns starka argument för att effekten av DAF/FAF vid stamning är baserad på att manipulationen av hörseln leder till ett skifte i talkontroll från mittsystemet till sidesystemet, med "bypass" av dysfunksjonen som ger stamning" (personlig kommunikasjon).

Hjelpemidlene

I Tabell 1 gis det en oversikt over de mest alminnelige hjelpemidlene og de teknikkene de anvender.

Tabell 1.

	Defstut	School DAF	Basic/Mini Fluency System	Pocket Speech Lab	Speech Easy
Produsent	Layer Technologies		Casa Futura Technologies		Janus Development Group Inc
DAF	X	X	X	X	X
FAF		X	X	X	X
MAF	X		X	X	
Manuell	X	X	X	X	
Regulering					

Defstut, School DAF, Basic/Mini Fluency System og Pocket Speech Lab er apparater som bæres i lomme eller festes på beltet, reguleres manuelt og benytter handsfree eller hodetelefoner. De kan fåes trådløse. SpeechEasy er å sammenligne med et digital høreapparat som programmeres og plasseres i øregangen.

De fem hjelpemidlene utgjør et samlet sortiment. Teknikker, funksjoner og utforming gjør at forfatterne karakteriserer de fire første som tekniske *behandlingshjelpemidler* for flytende tale og det femte, SpeechEasy, som et teknisk hjelpemiddel for flytende tale (Tabell 2).

Stamming og tekniske hjelpemidler

Tabell 2.

	Defstut	School DAF	Basic/Mini Fluency System	Pocket Speech Lab	Speech Easy
Monaural	X	X	X	X	X
Binaural	X	X	X	X	
TPF		X			
Telephone			X	X	
Push to talk			X		
VTB				X	
VOX				X	
NF				X	
Wireless					X

Tabell 2: Monaural (ett øre). Binaural (to ører). TPF (Therapist provided feedback). Telephone (telefonilkobling). Push to talk (tale aktivering). VTB (visuell feedback på ansent stemme). VOX (stemme aktivering). NF (negativ feedback). Wireless (trådløs). SpeechEasy har frekvensjustering for klart ekko.

Anvendelse

I Norden og i Europa har tekniske hjelpemidler i behandling av stamming vært lite brukt (Lundberg, 1999). Avhengighet og tilbakefall har vært innsigelsene. En har for eksempel vist til Perkins' (1973) kjente studie som viste at av de 70 % som profiterte betraktelig på bruk av DAF i behandling, fremviste godt og vel halvparten tilbakefall. Det var mange som ga uttrykk for at de fortsatt følte seg som om de var 'stammere'; de kunne snakke mer flytende, men de følte seg ikke som normaltalende.

Med andre ord; i kontrasten fra nye og gode sosiale taleopplevelser med bruk av DAF eksponeres negative historier med stamming som må bearbeides i behandlingen slik at personen mer aktivt kan møte utfordringen stamming utgjør i sosialt liv. Denne tankemetaforen kaller vi VMU, der V står for Variasjonen i opplevelse av taleflyt som eksponeres ved hjelp av hjelpemidlene, og synliggjør Mulighetene (M) for personen til å møte stamming som en

Utfordring (U) i sosialt liv. VMU metaforen utgjør grunnlaget for vårt behandlingsprogram av stamming. VMU programmet for behandling stamming består av fire deler: 1. Introduksjon, 2. Utprøving, 3. Den talemotoriske delen og 4. Oppfølging.¹

1. Introduksjonen

To timer settes av til introduksjon. I introduksjonen presenteres de tekniske hjelpemidlene som hjelpemidler i tale-situasjoner for personer som stammer. Presentasjonen adresserer fraværet av gode sosiale taleopplevelser som utfordringen. Personer som stammer identifiserer seg i varierende grad med stamming som en utfordring i sosialt liv (for en oversikt over individuelle forskjeller, se; Green 1997 a, b, c; Jøraas, 2001; 2002). Disse individuelle forskjellene påvirker effekten av hjelpemidlene og må vurderes (Hartman, 1994).

2. Utprøvingen

Det avsettes tre til fem timer til utprøvingen av hjelpemidlene før det gis til-

bakemelding om prognose og behandlingens varighet. I disse timene gjøres hovedarbeidet med hensyn til observasjon av de talemotoriske forandringene ved bruk av teknikkene. School DAF, Basic/Mini Fluency System og Pocket Speech Lab anbefales i dette arbeidet da innstillingene for DAF, FAF og MAF kan reguleres manuelt og binaural feedback (hodetelefoner) er mulig. Behandleren har gode muligheter for å være medobservatør ved bruk av hodetelefoner som kan kobles til School DAF².

3. Den talemotoriske delen

Utprøvingen og den talemotoriske delen av programmet går over i hverandre. Allerede i utprøvingdelen er det noen pasienter som går inn for å forandre talen ved å 'vinne over lyden' eller 'beat the machine'. Bevegelser i kjeve og leppe blir mer markerte, artikuleringen blir mer presis og det kan synes som om disse personene prøver å ta kontrollen over talemotorikken og forandre den. Vår erfaring er at pasienter som har god effekt ved kortere feedback forsinkelser oftere klarer dette og bruker mindre tid på den talemotoriske delen av programmet. Med pasienter som viser effekt ved lengre forsinkelser utforsker vi effekten av økt fonasjon, avslappede stemmebånd og artikulasjon ved hjelp av manuell regulering av DAF og FAF innstillinger.

4. Oppfølging

Oppfølgingsdelen er en kombinasjon av samtale, desensitivering- og modifierings-teknikker i og utenfor terapirummet. Hjelpemidlene utdypes som treningsmidler i møte med stamming som en utfordring i sosialt liv. Som vist i Tabell 2 ovenfor gir muligheter for telefonilkobling på Basic/Mini Fluency System og Pocket Speech Lab at en kan få den manipulererte auditive feed-

¹ Vi har også funnet hjelpemidlene anvendelig i arbeidet med slagpasienter og Parkinsonpasienter.

² Binaural feedback er påstått å øke effekten på flyt med ca 25 % i forhold til monaural feedback (Kehoe, 2004).

Liten ordlista:

Bevegelse:	rørelse
Bevisst måte:	ett særskilt sätt
Avhengighet:	beroende
Innsigelse:	invändning
Utfordring:	krav
Kjeve:	käke
Forsinkelse:	födröjning
Utdype:	fördjupa

backen gjennom begge ører også når en snakker i telefonen. Pocket Speech Lab kan i tillegg analysere frekvensene og amplitudene i brukerens stemme og gi han både visuell og auditiv biofeedback på om stemmen er avslappet eller anspent (VTB).³

VOX funksjonen til Pocket Speech Lab reduserer støy fra omgivelsene og er anvendelig i denne delen av programmet. En tilleggs mikrofon kan også anvendes for å dempe støy både for School DAF, Basic/Mini fluency System og Pocket Speech Lab. Pocket Speech Lab tilbyr også hjelp til avvenning fra hjelpemiddelet ved negativ feedback (NF). DAF/FAF slås på ved uønsket ansenhet i stemmen, og av ved ønskelig avslappethet når apparatets VOX funksjon er koblet til. En kan også 'fade' ut forsinkelsen gradvis.

SpeechEasy, som er å sammenligne med et trådløst høreapparat, reduserer den forstyrrende virkning på talen som vi vet at stigma kan ha i sosiale situasjoner ved at det er mindre synlig. Når SpeechEasy blir brukt av personer som er på god vei i å integrere en flytende tale i sin sosiale selvforståelse er det et nyttig verktøy i oppfølgingsdelen av programmet som inngir stor bevegelsesfrihet. Defstut kan anvendes på lik linje med School DAF og Basic/Mini Fluency System i oppfølgingsdelen. På grunn av flere funksjoner på de tre siste (se Tabell 2), er disse ofte å foretrekke fremfor Defstut. For personer som vil arbeide mer med sin sosiale selvforståelse er bruk av disse

tre siste apparatene å anbefale i oppfølgingsfasen da de tillater åpenhet om stammingen.

Spørsmål, kommentarer, forespørsel om VMU programmet, kurs, etc., kan rettes til Nor-Resource (Norwegian Resource Centre for Technical Aids DA), ved psykolog Tom Green, på e-post: tomerg@online.no / psykolog Terje Jøraas, på e-post: terje.j@mac.com

Tom Green er privatpraktiserende psykolog og har vært aktiv i det internasjonale fagmiljøet siden 1989. Han har skrevet flere artikler om stamming som er publisert i internasjonale tidsskrifter. Green arbeider nå med dysleksi på Bredtvet kompetansesenter.

Terje Jøraas er psykolog og jobber på DPS Edwin Ruud, Sykehuset Østfold. Jøraas har erfaring med behandling av stamming blant annet som hovedpraksisstudent ved Bredtvet kompetansesenter.

Referanser

- Adamczyk, B., & Kuniszyk-Jozkowiak, W. (1987). Effect of echo and reverberation of a restricted information capacity on the speech process. *Folia Phoniatica*, 39, 9-17.
- Alm, Per (2005). *On the Causal Mechanisms of Stuttering*. Lund University. ISBN 91-85439-01-0
- Armson, J., & Stuart, A. (1998). Effect of extended exposure to frequency-altered feedback on stuttering during reading and monologue. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 41, 479-490.
- Beech, H.R., & Fransella, F. (1968). *Research and Experiment in Stuttering*. N.Y.: Pergamon.
- Fairbanks, G. & Guttman, N. (1958). Effects of delayed auditory feedback upon articulation. *Journal of Speech and Hearing Research*, 1, 12-22.
- Green, T. (1997a). The effects of stuttering upon psycho-social adjustment and personality characteristics. *Logopedics Phoniatics Vocology*, 22, 25-38.
- Green, T. (1997b). The effects of stuttering upon perceived social acceptance in adults who stutter. *Logopedics Phoniatics Vocology*, 22, 119-127.
- Green, T. (1997c). The production of meaningful communication, and stuttering severity. *Logopedics Phoniatics Vocology*, 22, 177-186.
- Hartman, B.t. (1994). *The Neuropsychology of developmental stuttering*. London: Whurr Publishers Ltd.
- Jøraas, T (2001). *Utvikling av stamming hos barn, i lys av krav- og kapasitetsmodellen*. Unpublished manuscript. Institute of Psychology. University of Oslo.
- Jøraas, T (2002). *Personlighet og stamming: Kan locus of control predikere tilbakefall etter stammebehandling?*. Unpublished manuscript. Institute of Psychology. University of Oslo.
- Kalinowski, J., Armson, J., Stuart, A., Sark, S. "Stuttering amelioration at various auditory feedback delays and speech rates," *European Journal of Disorders of Communication*, 31, 1996, 259-269, 1996.
- Kehoe D.T. (2004). www.casafuturetech.com
- Lee, B.S. (1950). Effects of delayed speech feedback. *Journal of Acoustic Soc. Amer.* 22, 824-26.
- Lundberg, A. (1999). *Stamning. Grundbok for behandlere*. Stockholm: Lianen Konsult.
- Perkins, W.H. (1973). Replacement of stuttering with normal speech: II. Clinical procedures. *Journal of Speech and Hearing Disorders*, 38, 295-303.
- Schwartz, Martin (2004). Private correspondence.
- Stromsta, C.P. (1972). Interaural phase disparity of stutterers and nonstutterers. *Journal of Speech and Hearing Research*, 15, 771-780.

³ Vi har også funnet hjelpemidlene anvendelig i arbeidet med slagpasienter og Parkinsonpasienter.

Attitydundersökning bland logopedter och logopedstudenter -en uppsats om logopeders språkbehärskning

Vi är fyra logopedstudenter vid Karolinska Institutet som under våren har arbetat med en B-uppsats. Nedan följer en sammanfattning av denna. För att läsa uppsatsen i dess helhet, gå in på <http://medlem.spray.se/logoped/material/specarb/sprakbeh>.

Vi rör oss mot ett mångspråkigt samhälle där personer med svenska och andraspråk ska ut i arbetslivet och personer med legitimation från andra länder vill in på arbetsmarknaden. Detta är även högaktuellt inom logopedyrket. Eftersom logopedter arbetar med människans kommunikationsförmåga, rösten, talet och språket är frågor rörande språklig kompetens inom yrkeskåren särskilt intressanta. I denna studie definierades språklig kompetens som en kompetens motsvarande någon som är född och uppvuxen i Sverige.

Som en del i arbetet beslutades att genomföra en enkätundersökning via telefon med syfte att undersöka attityden till logopeders språkbehärskning. 20 logopedter yrkesverksamma i Stockholmsområdet och 20 logopedstudenter vid Karolinska Institutet som var i slutet av sin utbildning (termin 8) tillfrågades. Det ansågs också intressant att undersöka eventuella skillnader i attityd beroende på om man är student eller logoped, antal yrkesverksamma år samt ålder.

Resultaten visade att majoriteten av informanterna (97,5%) ansåg att det finns ett behov av logopedter med annat modersmål än svenska. Fler ansåg att det krävs en korrekt ordföljd och genus än ett korrekt uttal när man arbetar som logoped. Informanterna ombads även att skatta vikten av språklig kompetens bland olika yrken. De olika yrkena som skattades var; polis, läkare, svensklärare, logoped och hemtjänstpersonal. Logopedyrket ansågs, näst efter svensklärare, som det yrke där språklig kompetens var viktigast.

Som en del av undersökningen ombads informanterna också att skatta vikten av språklig kompetens inom olika logopediska arbetsområden. Dessa var; vuxna med förvärvade hjärnskador, dyslexi, barn med försenad språkutveckling, LKG, röst, dysfagi, habilitering, flerspråkighet och stamning. Dysfagi var det arbetsområde där betydelsen av en språklig kompetens skattades lägst. Arbetsområdet "barn med försenad språkutveckling" skattades högst.

I genomsnitt var logopedstudenterna mer toleranta mot språkliga avvikelser hos logopedter än de yrkesverksamma logopederna. Logopederna skattade i genomsnitt samtliga arbetsområden högre än studenterna men skattningar följde dock samma mönster. Ju äldre man var desto mindre tolerans hade

man generellt mot språkliga brister hos logopedter. Ingen skillnad i attityd beroende på antal yrkesverksamma år noterades hos logopederna.

I enkäten fanns utrymme för kvalitativa kommentarer, synpunkter och funderingar. Det kom fram en hel del intressanta synpunkter. Många diskuterade skillnaden mellan språklig kompetens och uttalsmässig brytning. Förmågan att kommunicera bedömdes som det väsentliga. Att kunna uppfatta om patienten använde språket felaktigt ansågs viktigare än att logopedten själv använde språket korrekt. Många betonade vikten av behovet av flerspråkiga logopedter och logopedter med annat modersmål än svenska, både för de språkliga och för de kulturella kunskaperna. Vissa kommenterade att det trots detta är viktigt att man har en god svenska, andra att man kanske får kompromissa med svenskan då flerspråkighet är en stor fördel.

Detta är ett intressant, tämligen outforskat område där fortsatta studier krävs. Man kan till exempel tänka sig att göra attitydundersökningar bland arbetsgivare och patienter samt mer djupgående intervjuer med logopedter. Denna explorativa studie kan utgöra en grund för dessa.

Karin Berglund, Madelene Georgsson, Sara Jonasson och Anna Wänn, logopedkurs 26, KI.

Anslagstavlan

I samband med den internationella stamningsdagen, den 22 oktober, har det under de senaste sju åren anordnats stamningskonferenser on-line och i år är det dags för den åttonde.

Alla inlägg är riktade till allmänheten, inkl. logopedter/studenter, talpedagoger, professorer, forskare och personer som stammar från hela världen. Intresserade kan läsa inlägg, kommentera, ställa frågor och svara på andras frågor.

Temat i år är "**Stuttering Community Vision for Global Action**".

Om alla gör något på lokalt plan, kan vi tillsammans förändra världen! Speciellt för i år blir det ett avsnitt med kända personer som stammar.

Konferensen startar 1 oktober och pågår fram till 22 oktober.

Konferensen är tillgänglig för alla via internet via länken från www.stutteringhomepage.com. Även tidigare konferenser ligger kvar där.

MVH, Anita Blom, Internationellt ombud, Sveriges Stamningsföreningars Riksförbund, SSR
www.stamning.se / international@stamning.se

Efterlysning!

Finns det någon som har översatt information om afasi/dysartri/dysfagi för patienter och anhöriga? Om ni vill dela med er av översättningar – alla språk är av intresse – så är vi tacksamma.

Neurologopederna, SU/Sahlgrenska

Adress: Enheten för neurologopedi Åsa Burge, SU/Östra, Plan 0, 416 85 Göteborg
Mailadress: asa.burge@vgregion.se

Call for Papers for the Western Australia 2006

Speech Pathology Australia National Conference 'Frontiers' being held in Fremantle
21 – 25 May 2006.

'Frontiers' aims to attract papers which deal with current developments and emerging areas of importance in the assessment and treatment of language disorders across the lifespan. We welcome submissions in the areas of early intervention, stuttering, dysphagia, aphasia, language and literacy, phonology and cross-cultural issues.

The deadline for submissions is **Friday 7 October**. See our website for full instructions for submissions:

www.speechpathologyaustralia.org.au

Lediga platser
och kurser

Länskliniken öron, näsa och hals söker verksamhets- chef till Umeå

Läs mer på www.vll.se/ledigajobb

Livförsäkring. Din trygghet i livet.

Livförsäkringen tryggar familjeförsörjningen,
när en familjeförsörjare inte kan.

www.akademikerforsakring.se

Telefon 020-51 10 20

Akademiker **Försäkring**

Två Logopeders

Drottning Silvias barn- och ungdomssjukhus Regionala barn- och ungdomshabiliteringen

Vi söker två logopeders som vill arbeta hos oss med rehabilitering och utredning/behandling av barn och ungdomar i åldern 0–20 år. Vid den Regionala barn- och ungdomshabiliteringen bedrivs regional och högspecialiserad rehabilitering och habilitering på uppdrag från lokala habiliteringar.

Vikariat t o m 2006-06-30. Heltid. Tillträde snarast eller enligt överenskommelse. 1 befattning.
Vikariat fr o m 2006-01-01 t o m 2006-12-31.
Heltid. 1 befattning.

Vi kan erbjuda:

- två intressant tjänster med utvecklat teamarbete
- pågående forskning och utvecklingsarbete inom verksamheten
- en miljö som är anpassad till personer med funktionshinder
- samarbete med inremitterande habiliteringsteam
- arbete på ett universitetssjukhus där handledning av logopedstudenter förekommer

Arbetsuppgifter: Du kommer att medverka vid rehabiliteringsutredningar, habiliteringsutredningar samt bedömningar av oral motorik/ätproblem.

Arbetet innefattar även behandlingsarbete.

Kvalifikationer: Leg Logoped. Helst vill vi att du har två års yrkeserfarenhet som logoped men också du som har kortare erfarenhet är välkommen med din ansökan. Erfarenhet av barn- och ungdomshabilitering respektive utbildning i neuropsykologi är meriterande. Det är en fördel om du har erfarenhet av logopediskt arbete med barn och ungdomar på låg utvecklingsnivå. Stor vikt läggs vid personlig lämplighet.

Upplysningar: Leg Logoped Åsa Fyrberg, tfn 031-50 26 70. Leg Logoped Liv Holmberg/ Agneta Rubensson, tfn 031-50 26 30. Enhetschef Marianne Andréasson, tfn 031-50 26 57. Enhetschef Harriet Egerlund, tfn 031-50 26 07.

Facklig företrädare: DIK, Hedvig Holm, tfn 031-342 61 85.

Ansökan märkt med ref nr G84/05 sänds senast 17 oktober till Drottning Silvias barn- och ungdomssjukhus, löneenheten, Smörslottsgatan 6, plan 1, 416 85 Göteborg.

SAHLGRENSKA
UNIVERSITETSSJUKHUSET

www.vgregion.se

Lediga platser och kurser

Vuxna behandlar barn som bilar. I bästa fall.

Tänk om vi föräldrar tecknade barnförsäkringar lika konsekvent som vi helförsäkrar bilen?

www.akademikerforsakring.se

Telefon 020-51 10 20

Akademiker **Försäkring**

Barns hälsa!

Majblomman utlyser 1,3 miljoner kronor per år i forskningsanslag till samhällsvetenskaplig och medicinsk forskning.

Majblomman beviljar medel till projekt som syftar till att förbättra livskvaliteten för barn och ungdom i Sverige genom att förebygga ohälsa eller bota och lindra sjukdom och funktionsstörning.

Tvåvetenskapliga forskningsprogram och forskningsprogram under uppbyggnad ges hög prioritet. Vi välkomnar projekt där barn och ungdomar själva kommer till tals och projekt som inriktas på tillämpning av FN:s konvention om barnets rättigheter.

Ansökan ska vara inlämnad/poststämplad senast 2005-12-01. Blankett och mer information finns att hämta fr. o. m. 2005-09-30 på www.majblomman.se.

Barn hjälper barn!

Majblommans Riksförbund har möjlighet att dela ut forskningsanslag tack vare att cirka 190.000 barn runt om i hela Sverige samlar in pengar genom att sälja majblommor.

Majblommans Riksförbund, N. Allégatan 5,
413 01 Göteborg. Telefon 031 - 60 68 90.
www.majblomman.se

7]] ZUZ
jô_ W_ \æeaç
hVSSV_

?f äUeURXWUZd^ äcjVgVcR^ açYf VjVc
UeUReyjRZcävdjô_W_æZfZ^ ZfäV^ VcZURUé
ZäReyVjRZUZ äVd_ jRjô_W_æW# ! &Z

QV Uf d^ ZäVäc\jR^ Ujô_WäR_UZV_ W# ! &
V_R cRRaçV_æVZ

GRVcVjRZV_æV_0

=ô_VRZV_äRgTV_eRjSgUjW5<ReXUZTY
RUR^ UjV^ RccU^ TyäZjô_WäXZfR^ UjV^ I
^ R_cR^ VgAR_YRgZZXef_UjRwäRZV_ZäW
äUejäVcR_XjXereffäuf VjVcUZ jô_W_æZ

8öccj Yäc+

†8çZj hhhZUZV\Re

†=XRZ_d^ ^UjV_ZZe

R_gä_Uc_R^_äUZe

^UjV_d_f^ ^Vä_d^ Uf

YäRcf aaVZöXRVöc_Veaç

SRäUR_Rg_UäRVV^ a]Rc

Rg= XäUj_eZ

†5Ze]öV` dUäUZäVd_ I

_f^ ^Vä"! äWcfR

dZVäTV_ıçç^ ^Uiii/Z

7]] ZUZ jô_ W_ \æe
hhhZUZV\Re

DIK

www.dik.se

DIKS FÖRBUNDSSTYRELSE:

Karin Åström Iko	ordförande	TEL (ARB:)	08-466 24 04
Karin Linder	vice ordförande		08-570 356 56
Martin Andrén			046-35 04 54
Maj Eriksson			063-14 30 48
Hanna Holmqvist			070-799 84 93
Ingrid Höglind			0300-83 42 86
Ola Kellgren			090-17 18 02
Camilla Lundberg			0418-47 05 24
Inga Maj Lundmark			0736-25 45 84
Ylva Rosell			08-553 281 86
Kristin Rosenberg			040-34 67 12

DELFÖRENINGSORDFÖRANDE:

DIK Arkivarietacket	Leif Knutsson	042-10 74 62
DIK Bibliotekarietbundet	Johannes Rudberg	08-463 44 34
DIK Kulturfacket	Anna Sjöberg	070-175 75 40
DIK Kommunikation	Sara Bengtzon	0708-22 38 76
Svenska Logopedförbundet	Ingrid Kongslöv	040-683 07 15
DIK Museimannaförbundet	Karin Linder	08-570 356 56

JOURHAVANDE OMBUDSMAN:

kopplas via växeln 08-466 24 00
mån – tors 09.00-15.00, (lunchstängt 12.15-13.00), fre 13.00-15.00

MEDLEMSÄRENDEN:

Britt-Marie Berggren		08-466 24 08
Susanna Leijthoff		08-466 24 07
Lena Tiber	tjänstledig	
Britta Westin		08-466 24 90

ANNONSER, DELFÖRENINGÄRENDE:

Caroline Kejnemar 08-466 24 11

FÖRBUNDSREKTÖR:

Åke Lindström 08-466 24 38

INFORMATION:

Henrik Alfredsson	webbredaktör / informatör	08-466 24 09
Sara Andersson	informatör	08-466 24 10
Britt Marie Häggström	senior advisor	08-466 24 02
Gunilla Johannesson	arbetsmarknadsfrågor, delföreningar	08-466 24 03
Anders Regnell	grafisk formgivare / informatör	08-466 24 23

HANDLÄGGARE:

Helena Leidebrant	studenthandläggare	08-466 24 61
Linnéa Lilja	studenter/projektledare	08-466 24 39
Bo Westas	utredning	08-466 24 05

OMBUDSMÄN:

Magnus Berg (vik)	statlig sektor, hela landet (endast kontaktnyckigheter)	TEL (ARB:)	08-466 24 17
Catharina Guthartz	kommunal sektor M-län (utom Malmö, Lund, Helsingborg) samt N-län (Halmstad, Hylte, Laholm)		0431-873 55
Hans Kyrö	privat, kommunal och landstingssektor C, U och X-län samt kommunal i AB-län		08-466 24 35
Mira Lavikko	privat, kommunal och landstingssektor AC- och Y-län samt privat AB-län (företag I-Ö)		08-466 24 16
Sara Luthander Hallström	förbundsjurist		08-466 24 27
Judith Rosengren	landstingssektor AB-län samt privat sektor AB-län (företag A-H)		08-466 24 15
Anna Steen	privat, kommunal, landsting G-, H-, K- och M-län (Malmö, Lund, Helsingborg) samt statlig hela landet (ej kontaktnyckigheter)		08-466 24 30
Lennart Sandström	privat, kommunal, landstingssektor O-län		08-466 24 21
Lars-Erik Svelander	privat, kommunal, landstingssektor BD-, D-, E-, F-, I-, N-län (Falkenberg, Varberg, Kungsbacka) och S-, T-, W- och Z-län		08-466 24 67

Kansliledning och övriga gemensamma resurser för DIK, Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter & Naturvetareförbundet:

Åke Lindström	VD och förhandlingschef	08-466 24 38
Maria Klingemo	sekreterare	08-466 24 37

CENTRALA FÖRHANDLINGAR & UTVECKLINGSFRÅGOR:

Ulf Björkstrand	chefsförhandlare	08-466 24 22
Ingrid Blomqvist	sekreterare	08-466 24 25
Lars Fagerstedt	direktör	08-466 24 29
Ulrika Larsson	utvecklingschef	08-466 24 12
Helena Nicklasson	projektledare	08-466 24 36

ADMINISTRATION:

Ing-Marie Enmalm	redovisning	08-466 24 78
Bo Jernberg	redovisning, personaladmin.	08-466 24 73
Per Lagerberg	fastighet, inköp, vaktmästeri	08-466 24 14
Johan Lilja	datatekniker	08-466 24 71
Elisabeth Lindgren	redovisning	08-466 24 77
Annika Marshall	reception	08-466 24 00
Marie Norin	kanslist	08-466 24 19
Anneli Åberg	datasupport	08-466 24 72

POSTADRESS: Box 760 • 131 24 Nacka • BESÖKSADRESS: Planiavägen 13 • Nacka
E-POST: kansli@dik.se • www.dik.se • TELEFON växel: 08-466 24 00 • TELEFAX: 08-466 24 13
E-post till anställda på kansliet: fornamn.efternamn@dik.se

DIK

www.dik.se

POSTTIDNING

LOGOPEDNYTT

Avsändare: Logopednytt, box 760, 131 24 Nacka.

Inloggning för medlemswebben:

Användarnamn: Ditt medlemsnummer (se adressetiketten ovan)

Lösenord: Ditt personnummer utan bindestreck (ååmmddnnnn)

Kommunanställd logoped?

Vad gör en sådan? Vilka arbetsuppgifter?
Hur är det att jobba inom skolan eller på en språkförskola?
Behövs det logoped i kommunen?
Hur ser det ut på den ort där du är verksam?

Skriv och berätta om era tankar idéer och erfarenheter!

Nummer 8 av Logopednytt blir ett temanummer
om hur det är att vara logoped anställd inom kommunen.
Manusstopp är 10/11-05 – välkomna med era artiklar!

P.S. Även korta bidrag är välkomna!

www.logopedforbundet.se